

HAVLÂNÎ, Ebû Bekir

defî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Bâcî gibi Afrika, Endülüs ve Sicilyalı âlimler bulunmaktadır.

Yaşadığı dönemde Ebû İmrân el-Fâsî ile birlikte Kayrevan'da Mâlikî mezhebini en önemli şahsiyeti olan Havlânî ayrıca edebiyat ve nahivle de meşgul oldu. Zîrî Sultanı Muiz b. Bâdîs'in her iki âlimi zaman zaman huzuruna davet ederek ilmî münazaralarda bulunduğuy, bazan da siyasî tartışmalar yaptığı rivayet edilmekte, Havlânî'nin sultanın hoşuna gitmeyeceğini bildiği halde doğruları söylemekten çekinmediği kaydedilmektedir.

Kaynaklarda eser verdiği dair herhangi bir bilgiye rastlanmayan Havlânî 27 Şevval 432 (30 Haziran 1041) tarihinde Kayrevan'da vefat etti ve Bâbü Tûnis Mezarlığı'na defnedildi. Ölümünden sonra Hâretü'l-Garânita mahallesinde şehir surlarına yakın bir yere onun adını taşıyan bir cami inşa edilmiş, kabri de ziyaretgâh haline gelmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Kadı İyâz, *Tertibü'l-medârik*, II, 700-702; Zehbî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVII, 519-520; Safedî, *el-Vâfi*, VII, 38; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcû'l-mûzheb*, I, 177-178; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, I, 408; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, I, 107; Hacvî, *el-Fikrû's-sâmî*, II, 208; Abdülvehhâb b. Mansûr, *A'lâmü'l-Magribi'l-'Arabî*, Rabat 1399-1403/1979-83, III, 77-78; H. R. İdris, "Deux maîtres de l'école juridique kairouanaise sous les Zirides (XIe siècle): Abu Bakr b. Abd al-Rahman et Abu Imran al-Fasi", *Annales de l'institut d'études orientales*, XIII, Alger 1955, s. 30-41.

FERHAT KOCA

HAVLÂNÎ, Ebû İdrîs

(bk. EBÛ İDRÎS el-HAVLÂNÎ).

HAVLÂNÎ, Ebû Müslim

(bk. EBÛ MÜSLİM el-HAVLÂNÎ).

HAVLE bint EZVER

(خولة بنت الأزور)

Havle bint Mâlik (el-Ezver)
b. Evs el-Esediyye

Suriye'nin fethinde bulunduğu
rivayet edilen
kadın kahraman ve şair.

Babası "Ezver" (eğri boyunlu) İakabıyla tanındığı için Havle bint Ezver diye bilinir. Kendisi gibi şair ve cengâver olan kardeşi sahâbî Dirâr b. Ezver ile beraber Suriye'de fetih hareketlerine katılarak kahramanlıklar göstermiştir.

Vâkidî'ye nisbet edilen *Fütûhu's-Şâm* adlı esere göre Havle, Ecnâdeyn Savaşı'ndan (13/634) önce Rumlar'la yapılan muharebelerden birinde Dirâr'ın esir düştüğünü öğrenince onu kurtarmaya gitti ve tek başına birçok Rum askerini öldürdü. Havle'nin bu kahramanlığını gören Hâlid b. Velîd, önde Havle olmak üzere beraberindeki süvari birliğiyle Verdân'ın emrindeki Rumlar'a karşı tekrar hücumla geçerek onlara ağır kayıplar verdirdi. Verdân'ın oğlu Hemdân'ı öldüren Dirâr'ı kurtarmak amacıyla Hâlid b. Velîd tarafından görevlendirilen Râfî' b. Umeyre'nin emrindeki süvari birliğinde Havle de bulunuyordu.

Havle, Sehûrâ Vak'ası'nda Afrâ bint Gıfâr, Ümmü Ebân bint Atebe, Seleme bint Zirâ', Lübnâ bint Hâzim, Mezrûa bint Amlûk ve Seleme bint Nu'mân gibi kadınlarla birlikte esir düştü. Havle'nin konuşmalarıyla harekete geçen esirler, ellerinde çadır direği ve kazıklarından başka silah bulunmadığı halde cesaretle çarpıştılar. Hâlid b. Velîd, Dirâr b. Ezver ve beraberindekilerin de yardımıyla Rumlar'ın elinden kurtulmayı başardılar. Vâkidî'nin rivayetine göre kadınlar bu olayda otuz Rum süvariye öldürmüşlerdi (*Fütûhu's-Şâm*, I, 53).

Fütûhu's-Şâm dışındaki ilk kaynaklarda adına rastlanmayan ve hayatının daha sonraki yılları hakkında bilgi bulunmayan Havle'nin Hz. Osman'ın hilâfeti'nin (644-656) sonlarında öldüğü tahmin edilmektedir. Havle, kuvveti ve cesareti yanında güzel ve fasih konuşan bir şair olarak da meşhurdu. Katıldığı savaşlarla ilgili şiirler söylediği gibi ayrıca kardeşi Dirâr için şiir yazmıştır. Fikrî el-Cezzâr, Vâkidî'ye nisbetinin kesinlikle doğru olmadığını söylediği *Fütûhu's-Şâm*'dan başka kaynaklarda adının zikredilmemesinden dolayı Havle'nin hayalî bir şahsiyet olduğunu ileri sürer. Ahmed Şevki el-Fencerî, *Havle bint el-Ezver eş-şahâbiyyetü'l-fârise* (Küveyt 1395/1975) adıyla bir tiyatro eseri yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkidî, *Fütûhu's-Şâm*, Bulak 1878, I, 45-48, 52-55, 57; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ*, İstanbul 1296, I, 408-409; Kerem el-Büstânî, *en-Nisâ'ü'l-'Arabîyyât*, Beyrut 1988, s. 188-190; Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, I, 374-380; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), II, 325; Ahmed Süveyd, *Nisâ'ün şehîrât min târihinâ*, Beyrut 1405/1985, s. 44-50; Hâirî, *Terâcimü a'lâmi'n-nisâ*, Beyrut 1407/1987, II, 63; Cezzâr, *Medâhilü'l-mü'elîftn*, I, 458; Nevzat Aşık, "Dirâr b. Ezver", *DİA*, IX, 276.

KASIM KIRBIYIK

HAVLE bint HAKÎM

(خولة بنت حكيم)

Ümmü Şerîk Havle bint Hakîm
b. Umeyye es-Sülemiyye

Kadın sahâbî.

Mekke'de doğdu. Adının Huveyle olduğu da kaydedilmektedir. İslâmiyet'i ilk kabul edenlerden biri olan Havle, Hz. Peygamber'in sevdiği sahâbîlerden Osman b. Maz'ûn ile evlendi. Daha sonra Medine'ye hicret etti. Kocasının ibadete çok düşkün olması sebebiyle kendisiyle ilgilenmediğinden Havle'nin de giyimine önem vermediği, Hz. Aîşe'nin onun üzüntüsünü öğrenip durumu Resûl-i Ekrem'e bildirmesi üzerine Resûlullah'ın Osman b. Maz'ûn'a her hususta ölçülü olma konusunda kendisini örnek almasını tavsiye ettiği bilinmektedir.

Mehrini bağışladığını belirterek Resûl-i Ekrem'e evlenme teklif etme yolunu (Bu-hârî, "Nikâh", 29) ilk defa onun açtığı söylenmekte ve bu teklifi hicretin ikinci yılında eşinin ölümünden sonra yaptığı sanılmaktadır. Onun bu arzusunun rahat bir şekilde Resûlullah'a bildirmesini Hz. Aîşe çok yadırgamış, bunun üzerine bu tür tekliflerin yapılmasında sakınca bulunmadığını bildiren âyet nâzil olmuştur (el-Ahzâb 33/50). Hz. Peygamber'in Havle ile evlendiği, fakat hanımlarından dileğini bırakabileceğine dair âyet gelince (el-Ahzâb 33/51) kendisini bıraktığı da rivayet edilmiştir. Bazı kaynaklarda Havle'nin Resûl-i Ekrem'e hizmet ettiği ve ondan, Tâif'e sefer düzenleyip orayı fethecek olursa meşhur Bâdiye bint Gaylân'ın veya Fâria bint Akil'in takılarıyla süs eşyalarını kendisine vermesini istediği, ancak Resûlullah'ın ona Tâif'in fethini düşünmediğini söylediği belirtilmektedir. Hz. Ömer'in şehid edildiği gün Havle'nin rüyasında bir horozun halifeyi üç defa gagaladığını gördüğü, bunu halifeye tabir ederek durumu kendisine bildirdiği de rivayet edilmektedir (İbn Şebbe, III, 890).

Havle'nin ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir. Faziletli bir kadın olarak anılan Havle'nin dinî konuları sorup öğrenme hususunda hiç çekinmediği, hatta rüyasında ihtilâm olan bir kadının ne yapması gerektiğini Resûl-i Ekrem'e sorduğu belirtilmektedir. Havle Resûlullah'tan on beş hadis rivayet etmiş, bunlar *Şa-hîh-i Müslim* ile İbn Mâce, Tirmizî ve Nesâî'nin sünenlerinde yer almıştır. Kendi-